

Cik maksās šķietamais zaļums?

Egils DZELZĪTIS,

Rīgas Tehniskās universitātes Siltuma un gāzes tehnoloģijas katedras vadītājs

«Eiropā parādās sociālismu aizvietojošās ideoloģijas - vidisms (environmentalism) un eiropisms. Vidisms pirmajā vietā redz vidi, nevis brīvību. Vidisms būtībā ir pēcmarksistiska kolektīvisma ideoloģija, kura grauj Eiropas valstīs sasniegto demokrātiju,» teicis Vāclavs Klausss, Čehijas prezidents, latviskā izpratnē vairāk eiroskeptiķis.

Šodienas vidisms balstās zviedru fiziķa Svantes Āreniusa siltumnīcas efekta likumā, kurā apgalvots, ka, «pieaugot oglekļa saturam ģeometriskā progresijā, temperatūras pieaugums tuvosies aritmētiskai progresijai». Svantes Āreniusa teoriju jau 1900. gadā apšaubīja viņa tautietis un kolēģis Kunts Engstroms, bet pilnīgi pretējus uzskatus pamato serbu būvinženiera un matemātiķa Milutina Milankoviča teorija par zemes kustības cikliskuma iespaidu uz klimatu.

Nosacīti varam saskatīt līdzību ar nostādņēm ekonomikas teorijā - Kārļa Marksa pamatojumu kapitālisma neatgriezeniskam norietam un Adama Smita nostādni, kurš aplūko cikliskumu un pieļauj novirzes ekonomikas attīstībā.

Klimata izmaiņas 2007. Apvienoto Nāciju Starpvaldību klimata izmaiņu paneļa (IPCC) Ceturtais novērtējuma ziņojums (AR4), kurš pašlaik jau ir atzīts par labojamu, veiksmīgi izmantoja Bila Klintona viceprezidents Alberts Gors ASV demokrātu partijas valsts prezidenta vēlēšanas kampaņā 2008. gadā. Viņš savā 2007. gadā izdotajā grāmatā *Uzbrukums saprātam*, kuru varam uzskatīt par daļēju ideoloģisku pamatu kārtējai prezidenta priekšvēlēšanu kampaņai, sadala ASV politisko skatuvi divās daļās: fosilās enerģijas aizstāvji - republikāņi, zaļās enerģijas - demokrāti.

Šajā demokrātu programmatiskā darbā Alberts Gors secina: «Importētas naftas iepirkumi - vienīgais lielais iemesls mūsu milzīgajam budžeta deficitam, 2006. gadā tas sasniedza 40% no kopējā budžeta deficīta. Iegriežoties lielajās ostu pilsētās, piemēram, Sietlā, Ņūorleānā vai Baltimorā, es redzēju vienu un to pašu bēdīgo skatu. Milzīgi, ar zemu iegrimi kuģi, līdz malai piekrauti ar importa precēm vai importa naftu, tūkstošiem ienāk ostās. Šie paši kravas kuģi un tankeri aiziet no ostām tukšā, tikai ar minimālo balastu, kas tiem neļauj apgāzties. Preču vietā mēs vajadzīgos virzienos sūtām elektronisku naudu.

Vienpusēja tirdzniecība ir graujoša mūsu ekonomikas nākotnei. **Mums šie kuģi ir jāpiepilda ar jaunām precēm un tehnoloģijām, kuras radītas globālā termostata izslēgšanai**». Šai citātā skaidri noformulēts vidisma un arī vēlēšanu kampaņas mērķis - radīt noieta tirgu ASV ražotām precēm.

Par savām vidisma aktivitātēm Alberts Gors 2007. gadā saņēma Nobela miera prēmiju. Nobela lekcijā, lūkojoties nākotnē, viņš citē amerikāņu dzejnieku Robertu Frostu: «Daži saka, ka pasaule beigsies ugunī, citi, ka ledū.» Dzejnieks redz ne tikai iespējas globālai sasilšanai, viņš pieļauj arī jaunu ledus laikmetu. Abas pieļautās iespējas nav patīkamas. Laureāts tālāk savā runā secina, ka Zemes nākotne ir ASV un Ķīnas rokās, kuras, būdamas pasaules divas ietekmīgākās valstis, ir ļoti cieši saistītas finansiāli un ekonomiski.

Kāds ir redzējums nākotnei? Jau minētais Apvienoto Nāciju Ceturtais novērtējuma ziņojums par klimata izmaiņām nosauc finansējumu, kas būtu, pēc autoru domām, vajadzīgs situācijas stabilizācijai, ieguldot zaļās tehnoloģijās: ap 3% no pasaules iekšzemes kopprodukta. Lai izpildītu Māstrihtas kritērijus, Latvijas budžeta deficīts nedrīkst pārsniegt 3%. Šie ir samērojami lielumi, kas nostāda dilemmas priekšā par finansējumu videi ne tikai Latvijai, bet arī visu pasauli. Pieredzējušais zviedru diplomāts Karls Bilts nosauca Kopenhāgenas klimata konferenci par mamutu konferenci, nesaskatot šāda formāta pasākumiem nākotni (nākamreiz kopenhāgenisti paredz meklēt finansējumu novembrī Kankūnā Meksikā).

Pasaules Dabas fonds š.g. februāra beigās informē, ka Latvija ir pārsniegusi ieteicamo oglekļa dioksīda emisiju uz vienu cilvēku (vēlamais - 3,8 tonnas, Latvijā - 4,1 tonna). Taču ar šo vēlamā pārsniegumu Latvija joprojām atpaliek ne tikai no ASV un Kanādas (attiecīgi 23,5 un 22,6), bet saskaņā ar 2005. gada datiem arī no Ziemeļvalstīm - Somijas (13,0), Dānijas (11,5), vidēji Eiropā (10,5), kaimiņvalstīs - Krievijā (13,7) un Baltkrievijā (8,5).

Kāda varētu būt Latvijas enerģijas politika? Ir pieejams Atjaunojamo energoresursu enerģijas likuma projekts, kurš paredz no atjaunojamiem energoresursiem saražotās enerģijas īpatsvaru vismaz 40% apmērā 2020. gada Latvijas enerģijas gala patēriņā, kurpretī visas Eiropas Savienības mērķis ir tikai 20%. Eiropas Savienībā neesošā Norvēģija pašlaik apšaubā tās finansiālās iespējas 30% oglekļa dioksīda izmetes samazinājumam līdz 2020. gadam. Paredzētā no atjaunojamiem energoresursiem iegūtā elektroenerģijas iepirkumu tarifa politika ir tieši aizgūta no PSRS enerģijas ideoloģizētās politikas, kad baznīcas un kulta iestādēm bija paredzēts vismaz sešas reizes augstāks elektroenerģijas tarifs. Toreiz šos īpašos tarifus maksāja sabiedrības mazākums - ticīgie un apmātie, Latvijā šos šķietamos *zaļās nākotnes* tarifus apmaksās sabiedrības vairākums, droši vien iecerēts - apmātie elektroenerģijas lietotāji.

Vācijā publiskā telpā parādās viedoklis, ka par saules enerģiju iztērētie 10 miljardi eiro ir par daudz. Turpretī 2006. gadā Eiropas Padome ir apstiprinājusi Eiropas enerģijas pārvades tīkla izveidi ar plānotu budžetu 28 miljardi eiro. Šā tīkla tvērumā ir izstrādāts arī gāzes vada *Nord Stream* projekts, kas apgādās ar gāzi 25 miljonus Eiropas patērētāju. Eiropas enerģijas pārvades tīkls paredz palielināt gāzes importu Eiropas Savienības valstīs par 100 miljoniem kubikmetru 2013. gadā.

Latvijai caur iedomātu nākotnes *zaļo drošumu* var sanākt attālinājums no iespējas izpildīt Māstrihtas fiskālos kritērijus, jo fosilā enerģija būs dārga, bet atjaunojamie enerģijas resursi vēl ilgi - ļoti dārgi.

Valstī, kura pagaidām ir pasaules ekonomikas līdere, ASV, ir dzirdams sauklis: «Nomirt bagātam ir kauns.» Latvijā tas varbūt ir pārfrāzējams: «Nomirt, pārmaksājot par enerģiju, ir kauns.»